

A' ROMAI TSASZARI ÉS AP. KIRALYI FELSEG.
 NEH KEGYELMES ENGEDELMÉVEL.

Idült BÉTSBŐL Pénteken 16. Mártziusban 1792.

*Megint ujjsággal viselős Europa. — Szül nem
 sokára !!*

Ha azt kérditek töllem: hogy viseli magát *Már-
 tzius*? azt felelem, hogy igen roszszúl. Már
Fébruáriusban minden jeget, sárt és szemetet ki-ta-
 karítottanak vala Béts Várofsából — a' bé-fedett
 gyengébb Plántákat ki takarták vala, olly szép Ta-
 valzi napok valának. Kapja *Mártzius*, és ollyan
 havat hoz egy éjjel, hogy mindent fejer ruhába öl-
 töztet — noha már külső és belső gyászt okozott
 vala. Némely részeiben Hazánkknak egy ölnyi méj-
 ségü hó-is esett, és nagyobb részén mindenütt ha-
 vazott — és mondhatjuk, hogy Bétsben a' leg ke-
 ményebb hideg *Mártziusban* vólt. Tsak hamar fel-
 derülnek a' *Mártziusi* napok, el-olvad a' hó, és
 olly

olly nagy sár támod, hogy az uttzákon járó szegény legényt tsupa *Sárometrummá* változtatta. Éjjel hideg, nappal pedig gözölgő sáros meleg járván, a' torok-fájás, húrut, és nátha olly bőv Bétsben, hogy másoknak - is gazdalkodhatnánk belőle — még feküsznek-is sokan ezen nyavallyákban.

Felséges Királyunk igen friss egészségben van, és a' F. Tsázárné - is jobban kezdett lenni. — Tegnap látott leg - előbb Béts Magyar Húszárt a' Magyar Királynak szekere bakján állani. Kikötsizott vala tegnap Felséges Fejedelmünk a' F. Palatinussal, tsak 2 lovas kötsival, minden Udvari pompa nélkül, és egy igen jó forma Magyar Húszár áll vala szekere bakján.

A' múlt Kedden már el - kezdette vala ő Felsége az Audentiát, és reggeltől fogva délutáni 2 óráig 200 embernél többet halgatott meg kegyelmesen. — Azt beszélik, hogy egy Afzizony személyt sem ereszt ő Felsége maga eleibe Audentiára, hanem ezek mennek Minister *Kollorédohoz*, ki annakutánna mindent fog ő Felségével közleni. — A' F. Palatinus, a' Magyar Primás és Ország - Birája indulnak Buda felé. — — Az Ország - gyűlés a' jövő *Májusnak* 20 - dikán fog kezdődni, a' Koronázás pedig Juniusnak 15 - dikén. Minden Udvari 's más Dikastériumit *dispensálta* ő Felsége az ujj hit le - tétele aloll, egy 7 - dikben költ Rendelése által. — Az Erdélyi Orzági Deputátzió a' F. Palatinusnál lévén, igen kegyelmesen fogadtatott. Azt mondják, hogy Status Kantzellárius H. *Kaunitz*, ezen *Deputátzionak* edgyik nagy érdemű Tagjától a' héten azt tudakozta volna: *hát az Erd. Deputátzió mikor szándékozik vissza felé indulni?*

Az Auszriai Hodolásról, s' a' Tseh orzági koronázásról rendelést tett ő Felsége, a' miat mondják, hogy ezek minden költséges pompa nélkül mennyenek végbe, és a' mit a' pompára kívánának költeni, adják inkább a' szegények Casájába.

A' Palatinusnál lévő Budai Gárda Commandó, tsak 10 fejekre szorittatott, és ezek örökösön ott fognak

fognak maradni. A' most ott lévők közül ott maradnak: B. Szobek, Thurzó, Pogány, Jármí, és Takáts H. Urak. Ujjak mennek: Gregorits (mint Kapitány) Fertzel, Posgay, Piber, Salgo, H. Urak. — A' K. M. Telförző seregnél Hadnagyok hirdettette-ki a' múlt vasárnap. a' Szekelylek rézeröl, a' gyalog Székely seregnél volt kadét Zsoldi Ur. — de Székely-é, vagy nem? a' még nem tudatik.

Tudhatják a' *kurir* olvasói, hogy megboldogúlt II. József Császár idejében tétetett vala fel jutalom alatt ezen kérdés: *Mi a' Vukher* (hamis uzorás), és hogy lehetne azt tüntetés nélkül megakadályoztatni. Erre legjőbban felelt meg Arnold Günther, Jakob Ur. *Hamburgban*, és az 500 aranyokat el is nyerte.

Királyi parantsolat: hogy a' melly külső országi portékák még Magyar Országban találhatók: ezen most folyó Mártius hónapnak utolsó napjaig eladatassanak, és a' külső Országokból Magyar Országba — vagy is inkább csak vitelre hozatandó festett juh-gyapjúnak mársáától egy forint és 30 krajtzár harmintzad fog ezenül fiződni. — Az egyesült Ő Hiten lévőknek Nagy-Váradi Püspökjök, *Darabant Ignátz* Ő Nagysága, engedelmet nyert a' boldogúlt Felségtől, hogy Pap nevelő házat, és apróbb iskolákat is állíthasson fel, a' maga Hite-sorinak számára Nagy-Várádon.

Nem igaz a' mit minden ujjságok és mi-is irunk volt a' Pruszszus Királyról, hogy a' Parasztoktól a' fegyvert elszedette. Hogy ez nem igaz legyen, maga hirdettette-ki minden ujjságokban, jelentetvén egyfzersmind, hogy a' maga Országában a' Parasztok magokat tsendesesen viselik, és ezért nints szükség réa hogy a' fegyvert elszedjék tőlök. —

Bétsben ez a' hirtelen hir szárnyol, hogy a' Frantziák bé-ütöttek volna a' mi Belga széleinkre: de mi ezt egy átallyában még most nem hiszik.

Azt mondják és írják, hogy az idvezült Tsászár *Czimmermannak*, hogy sok szenvedése miatt valamit vigasztalódjék, egy drága brilliántos pixist aján-
dézott, melly 2000 forintokra betsültetik. — —
Kotzebue, kit hiriben sokan ismerünk, nagyon be-
tsültetik *Pétersburgban*; sőt egy ifjú szép és fő Gróf-
nét akar el-venni feleségül.

Két ifjú Felső Páráknak készítettnek Béts-
ben a' szállások u. m. a' Toskánai Hertzeg és Her-
tzeznének, így szintén a' Saxoniai H. *Todor Antalnak*
és F. élete párjának számára; kiknek Bétsbe való
jöveteleket bizonyosnak lenni mondják.

A' bódogútt Felsőnek e' következő értelmű
Pátense tétetett e' napokban közönségesé:

1.) Ha az ő Felsője Német örökös Birodal-
maiban egy oly Magyar, Erdélyi, avagy Illyriai
születés hal - meg, ki vagy Királyi hivatalban,
vagy mint Udvari Agens, a' három meg - nevezett
Nemzeti Kantzelláriáknál egyedül, és nem vala-
melly Német Kormány - széknél is szolgált, vagy u-
gyan azon Nemzetbéli valamely Protestáns, avagy
Görög Felekezetnek *Plenipotentiárius*, vagy a'
Magyar, és Erdély Országának határiban telepedett
vált - meg, vagy végtére a' ki' sem tulajdon ki nyi-
latkoztatása, sem más úton nem nationizáltatott a'
Német örökös Birodalomban, az ollyannak halála
után maradt ingó jószágában csak e' következen-
döket rendelheti a' Német örökös Birodalom béli
Itélő - szék: a.) Zár alá tétetheti, b.) ha a' környül-
állások úgy kívánják, törvényes zár alá vetheti,
c.) a' Testamentumot fel - bonthatja, és ki - hirdethe-
ti, és d.) hogy azon ingó jószágokból a' meg - holt-
nak Német örökös birodalmi, avagy az abban ta-
láltató idegen Creditorait, Succesorait, és Lega-
tariusait, kiknek a' meg - holt ingó jószágaihoz a'
Német ör. birodalmi törvények szerint - is helyes
igazságok vagyon, tökéletesen ki - elégítse.

2.) Ha az illy meg-hóltaknak a' Német örökös birodalomban fekvő jószágaik, avagy ezekre ki-adott Capitalisai maradtak, ugy erre nézve a' Successionak el-igazítása egészen a' Német Itélő széktől függ.

3.) A' mi itt' előre nem említett, azt a' ki-nevezett személyeknek Feleségeikről, Özvegyeikről, és neveletlen Gyermekről-is kell érteni.

4.) Hogy ha a' Német Itélő-székeknek, a' fellyebb elő-adott utasítás szerint nem egyedül, és egészen fügne hatalmuktól a' meg-hólt jószágainak el-intézése, akkor az sem az ugy nevezett Successionalis adót, sem a' Mortuariumot nem kívánhatja, azonban a' mennyiben ök-is foglalatoskodtak, a' törvényes taksát meg vehetik.

5.) Ha a' Successorok neveletlenek, és Anyok sints, és az említett Tartományokban nintsen birtokjok, hanem mindenek a' Német örökös Tartományokban vagyon, és sem Magyar, sem Erdély Országban nints ollyas Attyokfija, kit a' Tutorság illetve, ugy a' Német Itélő-szék tartozik nekik Tutort rendelni, mindég egyet értvén az eránt a' Magyar, Erdélyi, avagy Illyriai Udvari Kantzelláriával.

6.) Illy egyet értve kell a' Német Itélő-széknek abban az esetben-is lenni a' nevezett Kantzelláriák között egyikkel avagy a' másikkal, midön a' hátra hagyott jószágnak Kurátort kell rendelni.

7.) Minekutánna a' Német Itélő-szék a' maga köteletségét végezte, mindennek, a' mi zár alá tettett, az 1-ső pontban említett Creditoroknak, Successoroknak, és Legatariusoknak kell által adatatni, hogy ha azok a' Magyar, Erdélyi, avagy Illyriai Kantzelláriától vett hiteles Tanuságaikat bemutatják.

Ezen Királyi Rendelés a' Német Itélő-székeknek sinor-mértékül adattatott-ki, és költ Bétsben Febr. 17-dikén 1792. esztendőben.

Debretzen 3-dik Mártz. — Miólta a' böltsekedés, nem a' sok haszontalan mesterséges kérdéseknek meg-fejtésében; hanem a' Természet, 's kivált az emberi hajlandóságok vizsgálásában tartatik állani; a' Természetnek sok Nemes buvári keresik kút-fejtit, és principiumát minden emberi tselekedeteknek. A' nagy *Crusius* nem esmér egy ilyen közönséges kút-fő — *Helvetius* ennek okát keresi a' Test' ingerelhetőségében (Reitzbarkeit) *Lavater*-is az emberi Természetről irt munkájában közelit ehez: amaz emberi Természet mély esméretéről hires *Campe* Ur pedig, igen sokat tulajdonit a' képzelődésnek. — *Montesquieu* és *Iselin* az emberi Nemzettség Historiájában mindent a' nevelésnek, a' környülállásoknak, a' mellyekben ki ki él, az élet nemének — a' Vallásnak, — és az igazgatás formájának tulajdonit — a' Nagy *Lock* az emberi elméről irt remek munkájában, és *Hume* a' Kritikának fundamentomáról irt Könyvében, a' hasonló ideáknak egymással való öszve köttetésekéből akarják a' kérdést meg-fejteni. Minekutánna pedig *Hutcheson*, *Malebranche* — leg-elsőben jobban meg-visgálták volna, az emberi Léleknek azt a' tulajdonságát; melly szerint sokszor akaratumk kívül-is részeseülünk a' mások érzéseiben (Sympáthiának; edgyütt érző erőnek hívják) némellyek mint *Rousseau*, *Smith*, *Féder*, ezen edgyütt érző erőt, a' magunk szeretetivel edgyütt, tartják minden tselekedetek közönséges kút-fejének. Én mindazáltal ugy vélekedem, hogy ezen edgyütt érző erőt-is, a' magunk szeretetire lehet vinni. — Ez egyedül az a' közönséges kút-fő, akárhogy tagadják, 's roszsz kút-főnek tartásák azt — (nem értem mindazáltal a' felettébb való magunk szeretetét — mert ha az, ugy mindigárt nem a' magunk szeretete) a' melly minket minden tselekedetekre meg-határoz, Ezen magunk szeretetéből, mint közönséges kút-főből foly a' jó hirnek szeretete-is. Azt tartják e' felől hogy ez, a' nagyra született embereknek indulattyok. — — Ennek az indulatnak kell köszönni, hogy az emberek

berek tanulnak — életeket sok-féle kép szerentséltetik. — Azért is az elmétség édes Anyjának, az egész Világot titkos mozgásban tartó erőnek lehet mondani. Ettől az indulattól ösztönöztetett *Themistokles*, midőn a' *Miltziádes* győzedelmeit halván nem álhatott. E' miatt búsult *Julius Tzézár*, midőn látta, hogy Spanyol Országban semmi jeles dolgot nem tselekedett, holott *Nagy Sándor* annyi idős korában Afrikának 's Ásiának nagyobb részét meghódoltatta. XII. *Károly Kurtziust* olvasván, *Nagy Sándor* tselekedetei által annyira felhevült, hogy egy lett a' leg-hiresebb Északi Hérok között. Vallyon első *Péter*, a' ki pallérozott Európának nagyobb részét bé-járta volna-é? és Fejedelem-létére a' kereskedés, hajókázás — ki-tanulására olly sok fárattságát, sőt verejtékét fordította volna-é? a' Tudományok, s' mesterségek virágoztatására olly sok költséget tett volna-é? hanem ha a' — 's e' nélkül az az Orosz Ország, a' melly akkor ugy szolván, számban sem jött Europa nagy részének szabna e' Törvényt? — Vallyon XIV. *Lajosnak* kebelében, a' Tudományok olly tsendesen nyughattak volna, ha az ő nagyra vágyó szivét, az ebből származó hir 's név ösztönözték volna; vallyon a' minden Politikai regulák ellen, ki-üzte volna é Országából a' Protestánsokat, az ő leg-jobb szivű, hűséges jobbágyait: hanem ha a' dühös Superstitió ebből néki hirt nevet ígért volna, és e' nélkül, ama sok részben bóldog Brandenburgiában, 's más Országokban, virágoznának-é ugy a' mesterségek és tudományok? vallyon nem az, ezek által ki-terjesztetett Tudományok okozták-é azt a' bóldog Változást, a' Vallásbéli egymást el-tűrésre nézve, a' mellynek áldott gyümölsét, ha az egy Spanyol és Portugalliát ki-vevészük, a' hol még a' hatalmas ignorántia, az ő tölle el-válhatlan kedves Leányával a' kegyetlen Superstitioval, a' fogdosható setéttségben vas veszfzejével uralkodik, egész Europa, 's le-közelebb a' mi kedves Hazánk-is bőven arattya. Illy közönséges kút-fő lévén tehát az ember.

embernek maga szeretete, a' mellyből foly a' jó hirnek szeretete; jól-lehet senkinek sem szabad az ő betsületi rabjának lenni; mindazáltal azt oltalmazni embernek leg-főbb kötelessége; és a' ki azal fel-hágy következik, hogy a' nem tsak a' hogy alá való ember, de még az emberi nevet sem érdemli-meg. Sok nagy emberek a' betsületet nem tartották alább-valónak az életnél, mert az élet tsak természeti jó, de az igaz betsület az erköltsi jóságnak némü-némü ábrázattya.

Ha pedig köteles az ember, a' maga betsületének oltalmazására, sokkal inkább köteles egy társaságnak, a' mellynek tagja, jó hirének védelmezésére, mivel a' ki azt betsteleníti, mind azokat egyenként meg-bántya, a' kik annak vagy az előtt, vagy most tagjai, vagy pedig gond-viselői. Ennek a' mi Kollegiumunknak kivált vólt az a' szerentsétlensége, hogy erről sok-féle bal ítéleteket hirdettek-el némelley irigyek — a' melly bal ítélet tételeket könnyen semmivé tehetné ezen N. Oskolának Kritika Historiája, a' mellyben ennek egész állapottya helyes okaival együtt le-vólna írva, abból olztán ki-tettzene, hogy helyes okok vólt-é, ezen Oskola Bölts Gondviselőinek, hogy a' nékiek javasolt Tanittás módját bé nem vették? — Az én tudásomra még soha senki közönségesen nem felelt azon vádakra, mellyekkel terheltetik. — Én ugyan sokkal kisebb vagyok mintsem ennek igaz ügyét ugy a' mint érdemlené oltalmazhassam; mind azáltal némely közönséges jegyzéseket tészek, mellyekből által láthattya a' gondolkodni szerető olvasó, hogy tsak ugyan nem olyan állapotban vagy on ez a' mi N. Oskolánk, mint némelley irigyek szeretnék, talám léfzen olyan valaki, a' ki ennek igaz ügyét, ugy a' mint érdemeli védelmezni fogja. Némelleyek a' kik ezen Kollegiumunkról balúl ítélték, roszszúl vóltak ennek állapottyáról tudositva, mint ama nagy Statista *Schlötzer* Ur, a' ki ámbár más Országokról többnyire igen helyesen ítél, de ezen mi N. Oskolánkról sokkal alább valóbb módon emlékezik,

kezik, mintsem azt, az egyenelség meg-engedné, a' mint ezt ama Hazai Tudományok terjesztésében fáradhatatlan Tudós, Evangelikus Prédikátor *Valaszky* Ur-is meg-jegyzi. Némellyek ellenséges indulatból tselekették azt, a' kik közzé-tartozik O. (vocat) Sz * Ur, a' ki a' *Trenk* mérő serpenyőjét akarván öszve törni, az azon lévő tsorbákat foldozta-bé, a' midőn az ő ügyének sükeretlen védelmezése által, *Trenket* győzhetetlennek lenni bizonyította, a' mint ezt maga-is meg esméri, mert gyenge pöröllyeit öszve törvén a' kemény értzből készült serpenyő, nem bátorkodván tovább azt kalapálni, ne hogy a' szikrája magára pattannyon viifza, azokon az ártatlan és jó szivü embereken akarta bolzfzúját tölteni, a' kik ötet sok esztendő-kig mint viperát kebeleekben melegették — 's olyan dolgokat hoz-fel, mellyeket a' XVIII. Száznak az utolsó tizedgyében a' vén Afzfzonynak-is szégyen vólna fel-hozni. Szánakozásra méltó az illyen Prokátor, a' ki illy okoson tudja oltalmazni a' réabizott ügyét, minden bizonnyal szégyenlheti ezt a' más fél, a' ki talám igaz ügyét így vesztette-el, ezen próbálatlan Prokátor védelmezése által, ki illy érzékeny dolgon kezdé gyakorolni egy fertálynyi Tudományát. Éppen nem vólt követője *Miltonnak*, a' ki az Anglusok rosfiz ügyét I-ső *Károly* el-vesztésében igen jól tutta védelmezni. Nem tze-lom hogy ezen könyvnek minden szavait egyről egyik mind meg-tzáfolván az Iró helytelen okoskodásának több jeleit adjam, mint a' mellyek magokba-is szembe tűnök; tsak némelly közönséges rövid jegyzéseket téfzek, mellyek nem tsak az O * Sz * Ur mérges de tompa nyilai, hanem más ellenvetések ellen is, mellyekkel ezen mi. N. Oskolánk terheltetik némü-némü pais helyett léfznek.

Melly tsekélly itélő tehettséggel birjon, ezen motskos iró, eléggé ki-mutattya, midőn azt véli, hogy ha *Trenknek* a' Fő T. Papság ellen irt hamis vádjait, a' Protestánsokra foghattya, ugy *Trenket* tökéel

tökéletesen meg-tzáfollja, holott *Trenk* nem úgy ír mint valamely vallásnak ellensége, mert ő valaminem R. Kath. úgy nem-is Protestáns, a' mint a' minden munkáiból ki-tettzik, sőt ezen munkájában valamennyire a' Protestánsokat-is érdekli, hanem mint Világi Bölts, a' F. Tiszt. és valóba nagy érdemű Papi rend ellen, úgy-mint a' mellynek hatalma az ő ítélete szerint igen ártalmas az Ország-nak. Ne gondolja azt O * Sz * Ur, hogy ha meg-mutathatta volna, hogy a' Protestáns Papok-is, ilyen ártalmasok, azzal magát, meg-győzöttnek lenni vallotta volna *Trenk*, ő mind a' kettőt meg-engette volna. Nem foghatom-meg, hogy ám-bár a' *Trenk* Könyve nem a' Vallásra, hanem a' Politikumra tartozik, még-is a' mi Vallásunkat, 's nevezetesen N. Oskolánkat az Ország Törvényre ellen, ártatlanul motskollja. Meg-lehet, hogy a' *Trenk* fordítója Protestáns volt: de vallyon abból, hogy ő azt Magyarra fordította következik-é, hogy *Trenkel* meg-eggyez? abba az időbe ez a' Könyv igen híres volt, sőt inkább dicséretre méltó az ő ítéllja, hogy a' Hazai nyelven kívül, más nyelvet nem esmérőkkel meg-esmértette. Ez által semmi kárt nem okozott, mert hihető, hogy azok, a' kik az abban lévő vádakat, az előtt sem hitték, most midőn látták, hogy azok semmi erős fundamentomon nem épülnek, még sokkal jobban meg-erősöttek vélekedésekben: a' kik pedig az előtt-is, más formán gondolkottak, tsak azon vélekedésekben marattak-meg. Ha valaki *La Mettriének*, *Tindálnak*, *Huménak* — munkáit, vagy a' *Volfenbütteleli* Fragmenteket Magyarra fordittaná, vallyon következik-é abból, hogy ő ezeket Hazafiaival, kik azon nyelveket, mellyeken irattak nem értik meg-akarván esmértetni, az azokban lévő vélekedéseket hiszi? éppen nem. De tegyük, hogy ez a' fordító, éppen el-hitte azokat, a' mellyeket írt, vallyon emberséges emberhez illik-é, a' XVIII. Százban, nem annyira a' fordított, hanem egész társaságot, a' melly leg-alább ebben a' dologban ártatlan,

lan, és a' mellynek igen nagy része soha *Trenk* Könyvének hírét sem hallotta, nem valamely vékony vágásokkal — hanem holmi vén Afzszonyokhoz inkább, mint Böltshez illő tsupa szókkal közönségesen motskolni. — — — De az-is meg-lehet, hogy R. Katholikus vólt a' ki fordította, olly tzéllal, hogy az több nyelven lévén, annál hamarébb akadjon, a' ki azt meg-tzáfollja. Így némely Országokban *Zachariás* Levelei maga által a' F. T. Papság által adatattak-ki, Magyar Orzágon pedig *Izé* útazása, a' melly a' vallást érdekli, a' mint a' Könyv eleiből ki-tettzik, Pap által adatott-ki; sőt F. Tiszt. P. *Fust* Urnak ajánltatott, a' végre tudni illik, hogy meg-tzáf —!

Trenk a' Dekretumokból vészzen erőlséget, a' mellyet egy egész Társaság bé-vez. O * Sz * Ur pedig, némely magános embereknek példájokat, hozza elő. Tsak ez az egy elégséges annak megmutatására, hogy ez a' Könyv, maga magának leg jobb meg-tzáfolója.

A' mi Kollégiumunkról, és némely érdemes embereinkről, vagy éppen hamis dolgokat költ, vagy a' dolgot a' rozsz feléről adja elő. Minden dolognak két oldala van. Nintsen oly hasznos rendelés, törvény, a' mellyet hijánofsággal ne lehetne vádolni, ha tsak ugyan meg-veti valaki elméjét, hogy a' kákán-is görtsöt keressen. *Sander* melly kellemetes szinbe festi a' Világot; ugy hogy ha valaki az ő Könyvét, figyelmetes elmével olvassa, lehetetlen hogy az Istennek meg-foghatatlan böltsességét, és ki-merithetetlen joságát ne imádja: *Tobler* ellenben ollyan tökéletlennek mondja ezt lenni, hogy még lélekzetet-is, nehezen vehet ebbe az ember.

Ha valamely szokásokat, rendeléseket tsak darabokba hallunk, lehetetlen azok felől helyyes ítéletet hozni. p. o. Ha én tsak ezt mondom az Angliai Törvényekről, hogy ott mindenek a' Törvénynek betü szerint való értelméhez képest folynak, annyira hogy midőn egy bizonyos embert azzal vádolnak

doltak volna, hogy néki két felesége legyen, 's a' Törvény szerint keményen megakarták volna büntetni, hirtelen fel-találván magát, azt felelte volna, hogy néki nem kettő, hanem három felesége legyen titkon; mivel erről semmi világos Törvény nintsen, szabadon el-eresztették: úgy tettik első tekintettel, hogy még ott a' lakosok nem igen pallérozottak, holott az emberi Természetet, egy jó formán esmérő Bölts az Angliai Törvényeken nem tud eléggé tsudálkozni. Ez az oka, hogy a' mi Collégiumunk állapotjáról, némelly fél tudományu emberek nem tudván annak egész állapotját, 's csak a' külsőt — — tekintvén, igen helytelen ítéletet hoznak, és az okosoknak nevettséget szereznek.

Az igaz, hogy még eddig sok hibák voltak a' mi Oskoláinkban, de erősen reménylünk, hogy ezen Nemes Tudományok' műhelye bölts, és sokat tapasztalt nagy érdemü, 's tudományú Kurátori, kik most-is éjjel és nappal, szüntelen abban fáradoznak, hogy ezen mi Kollégiumunkat, a' tökéletességnek lehető grádittsára vigyék, minden el-töröltethető hibákat, meg-fognak jobbítani. De valyon mivel voltak tökéletesebbek a' Nagy *Josef* idejéig a' több Magyar Országi Oskolák, és valyon a' Normális Oskolákban is, nem találtak-é tetemes hibákat, a' Német közönséges Bibliothékának tudós irói. Sok okai voltak annak mind ezideig, hogy ezen mi N. Kollégiumunk a' tökéletességnek nagyobb grádusára nem hághatott — hálá legyen Istennek azok az akadályok — többnyire el-fognak hárittatni.

Ne légyünk olyan kevélyek, hogy azt képzeljük, hogy a' mit jónak és helyesnek nem látunk: a' minden bizonynyal nem helyes! a' mi egy helyet, egy időben jó — a' más helyett, más környülállásokban nem volna jó — mások-is látnak nem csak mi. — A' magunk ügyében egy harmadikat tégyük Köz-biróvá — a' tapasztalást. — Ez a' mi N. Oskolánk ugyan külsőképpen soha sem volt fényes — de a' *Nagy Josef* idejéig, mig tudniillik

ni-illik az Univerfitás jobb lábára nem állott, melyik Oskola botsátott több hasznos hazafiakat? Nem esmérné az, az emberi Természetet, ha ki a' ki pallérozott Frantziai nevelés módját, minden ahoz való kézfület nélkül akarná e' mi földünkre bé-hozni. — Valamint a' szük szájú edénybe, ha hirtelen töltetik a' viz, több ki-ömlik, mint belé megy: így nem lévén arra alkalmatosok a' gyenge elmék, több kárt tsinálna mint hasznót.

Tudatlansággal vádol bennünket, erre nem illik, nem is szükség nekünk felelni. — Tsak azt mondom, hogy mi nállunk-is, nem tsak *Cartésius*, 's *Baumeistert* olvasás: 's ha az ujj tanításnak módja meg-marad, a' mellyet reménylünk-is, a' tapasztalás — A' Debretzenieket szemtelenséggel vádollya: igazán nem tudja a' róllok ellenkező példabeszédet. Az Iró Karakteréről nem szollok, mert az a' dolog igazságához semmit nem tesz, sem abból el nem vesz, tsak egyfizer helyes okokkal mutassa-meg fel-tett tzellyát, külömben maga sem hinné a' mit irt; jóllehet irhatnék arról, hogy négyfizer változtatta-meg vallását, miképpen viselte P^a hivatalát, le-irhatnám a' Debretzeni, és más ts. — székeken véghez vitt Héroi tselekedeteit, az irás módjáról tsak azt jegyzem-meg, hogy azzal ugyan, ha igaz ügyét, helyes okokkal védelmezte volna is, krédittyét okos ember előtt el-vezette volna, sajnállani és szégyenleni lehet bizonyára, hogy a' XVIII. Százban, illy szennyes ruhában nem szégyenlett meg jelenni, holott már *Apolló* elég melegen süt a' Magyar Egén, meg tudjuk az aranyat a' sártól külömböztetni, ez az irás, inkább a' XVII. Százban a' tök-kölöp titulusú Könyvek közé illett volna.

Külső Országokat illető Tudositások.

Roma. — A' múlt Februáriusban le-borulván egy szükségben lévő Pap a' Pápának sz. szine előtt, penzioért esedezik vala. *Jelentse a' könyörgő vala-*
mi

mi érdemét — mert ő Szentsége tsak azoknak szokott Penziot rendelni, a' kik meg-érdemlik: — e' vala az ő Szentsége Resolutioja. — „ Szent Atyám! — így felele vissza a' nyomorult öreg Pap — imé ezen le-dönt Piramisokat és álló-képeket fel-építetted. Ezek semmi érdemet nem mutathatják. Egy ilyen öszve-omlott Piramis vagyok én, és fel-építettésemet kegyelségedtől várom. — Bóldog Isten! mely jó dolog volna ha a' mi Magyar Tyberiszeink mellett, a' Duna, Tisza, Szamos, és Maros mellett nekünk is egy-egy ilyen Fő Püspökjeink vólnának, kik a' sok érzéketlen és érdem nélkül való Piramisok helyett, a' sok öszve omlott eleven Piramisokat, a' közönségesnek szolgálatjában el-erőtlenedett, tsak nem koldulásra jutó Isten szolgáit gyakorolgatnák.

Frantzia Ország. — Minémü környül állások között, hagyta légyen d. e. II-dik Leopold, a' Bétsi Udvarnak a' Frantziákkal való állapotját maga után, meg-tettzik ezen Párisi Levélből rövideden. — Páris. Mártz. 2-dikán. — „ A' Tsászár felelete, melyet a' Frantziák Királyának utolsó és végső valófzt kíváno jelentésére tett, meg-érkezett Párisban, és Febr. 26-dikán a' Nemzeti-gyűlésben fel is olvastatott; mellynek summája ez: — A' F. Marschal *Bendernek* elejébe adatott parantsolat; tsak feltétel alatt való vólt, és tsak akkor lehetett néki azt tellyesíteni, ha a' *Treviri V. Papi Fejedelem* ugy viselvén magát a' nálla lévő ki-vándorlott Frantziákhoz, mint magát a' Tsászár az Austr. Belgiumba lévőkhöz viselte, még is a' Frantzia Nemzet a' *Treviri V. Papi Fejedelemre* réa ütött vólna. Ettől pedig a' Tsászár, mint Német Ország feje, halván a' Nemzeti Gyűlés fenyegetődzéseit, méltán tarthatott. Hogy a' Tsászár a' külső Hatalmafságokkal Frantzia Ország ellen meg-egyezett, azt illendően tselekedte, mint a' kinek Sógora és Frigyese, a' Frantzia Király, fogságban lévén, azt kívánta a' Tsászár a' több Fajedelmektől, hogy ezek, a' Frantziáktól bé-vett uj Constitutziot mind addig

addig törvényesnek lenni ne esmerjék, valameddig azt az ő Királyok tellyes szabadsága szerint meg nem erősíti. A' külső Hatalmaságokhoz küldött jelentése által pedig a' Császár nem kívánt ezektől egyebet, hanem csak azt, hogy a' Frantziák Királyának, mint *Monarchának* az ujj Constitution fundált meg-bánthatalansága oltalmaztassék. A' Császárnak a' Pruszizus Királlyal kötött Szövetségé' elő-punktumai is csak ezen a' dolgon fundáltattanak. Az után, minekutánna a' Frantziáknak Királya a' Constituziot el-fogadta, a' Császár-is félbe szakasztotta a' Fejedelmekkel való edgyezését, és csak arra az esetre tartotta fenn azt, ha valahogy a' Király és a' Monarchaság ismét veszedelembe forognának. A' Császár tehát tsendefitette inkább a' több Fejedelmeket, mint ingerelte, a' Frantziák ellen. Hogy az előre való vigyázásképpen tétetett rendelések szüntelen tartottanak, azt a' Frantziák közt szünés nélkül nevedő álhatatlanság, zúgások, és az ő más Nemzeteket is fenyegető ragadós nyavallyájok tették szükségessé. Ezeket a' szüntelen tartó nyughatatlanságokat pedig, nem a' kivándorlott Nemesek okozzák, a' mint ezt az egész világ tudja, hanem a' Republicanus része a' népnek, 's több e' félek. „ — Ugyan ezen ülésben jelentette a' Frantzia Király a' maga Ministere által azon örömet is, mellyet abból vészén, hogy a' Császártól ilyen békeségre tzelozó valófzt vehett, és hogy a' Császárhoz ismét egy irását fogja botsáttani, mellyben azt kívánja ennek tudtára adni, hogy mind két részről minden hadi készületeket egymás ellen tégyenek-le. Ha a' Császár a' maga *Austr. Belgiumban*, és a' *Svéviai* Kerület-béli Tartományiban lévő Sergeit arra a' békeséges láb-ra fogja állítani, mellyen ezek 1791 ben Apr. 1-ső napján vóltanak; ugy a' Frantzia Király-is a' szélekről minden fegyveres népeit vissza hivatja. Ellenben pedig lássa a' Császár, ha erre tejendő váratlan valófzsa által még tovább-is abban a' bizonytalan állapotban kívánnya tartoztatni Frantzia

Országot, mellyben ez tovább már nem maradhat 's nem-is akar maradni.

Prussia. — Hogy a' Frantzia Követ *Segür*, a' minap a' miot minden tudja, o'y hűgeen fogadtott volt *Berlinben*, annak a' kü ső levelek ezt az okát írják: hogy a' miot *Berlinb-* menő ujában *Strafsburgban* egy fogadóba bé szálott volna, egy meg-hitt személlynek ki beszéllgte minden szélyát. Egy Dáma a' velle szomzéd szobában léven szálva, jól hallotta a' beszédet, ki ezt előbb meg írta *Berlinbe*, hogy sem maga *Segür* oda érkezelt volna, és *Segür* a' néki elejébe tétetett plánumot *Berlinben* tsudálva szemlélte mindeneknél. — A' planum ez volt: hogy ou sokakat pénzel meg-velztegetvén, az Országba konkojt hiotsen el.

Tudósítás.

A' kik válagatott Könyveket akarnak magoknak bé-szerezni, azoknak jó módjok lészzen a' Deputátziók alkalmatossággával: mert *Pesten* 10 dik *Aprilisben* és következő napokon, egy *Istenben* boldogult fő rendű Magyar Urnak a' Könyv-tárháza, mellyben sok Magyar Országot illető Könyvek, Görök és Déák Klassikus Autorok, 's egyéb, *Frantzia*, *Olasz*, és más nyelveken irt nagyobb munkák, egy 29 kötésben lévő, egy néhány ezer árkusból álló irott Könyvel, (mellyben a' *Fels. Septemvirális Táblán* 1771-től fogva 1785-dik esztendőig folyt törvényes perek foglaltatnak) a' *T. T. P. P. Servitáknál* *Kotyavetye* által el-adattatnak. A' nyomtatott *Katalogust* az említett *Klastromban* ingyen meg-lehet kapni. — Ha a' *Hazafiaknak* e' kedvekre lészzen, nem sokára megint más Könyvek fognak el-kotyavetyéltetni.